

Utvikling av undervisningskvalitet gjennom styrket fagfellesskap

Monica Alterskjær Sundset

*Institutt for Arktisk og Marin Biologi,
Fakultetet for Biovitenskap, Fiskeri og Økonomi,
UiT -Norges Arktiske Universitet, 9037 Tromsø*

Marit Allern

*Ressurssenter for undervisning, læring og teknologi,
UiT – Norges Arktiske Universitet, 9037 Tromsø*

Ragnhild Sandvoll

*Ressurssenter for undervisning, læring og teknologi,
UiT – Norges Arktiske Universitet, 9037 Tromsø*

SAMMENDRAG: Fagfellevurdering av undervisning bygger på prinsippene fra *The Scholarship of Teaching and Learning* (SoTL) som innebærer en vitenskapelig tilnærming til undervisningsoppgaven. Målsetningen med dette prosjektet var å styrke kollegialt arbeid med undervisning på tvers av fagdisipliner, og dermed bidra til avprivatisering av undervisningen og bedre undervisningspraksis. Arbeidet med undervisning skulle styrkes gjennom å utvikle en mer kritisk, konstruktiv og forskningsbasert pedagogisk kompetanse hos underviserne. Intensjonen var også å stimulere til at flere kvalifiserer seg til å søke merittert status som underviser. Det ble utlyst en konkurranse om skrivebipender rettet inn mot publisering, samt organisert en felles workshop der kollegaveiledning og fagfellevurdering var tema. Fire undervisere fikk skrivebipend og fjorten undervisere deltok på workshopen februar 2018. For å utforske hvordan deltakelse i slike prosjekter får betydning både for den enkeltes utvikling som underviser og den lokale undervisningskulturen, ble det gjennomført semi-strukturerte intervjuer med stipendvinnerne. I tillegg ble deltagerne på workshopen invitert til å svare på en anonym spørreundersøkelse. Å utvikle undervisningskvalitet gjennom styrking av fagfellesskap rundt undervisning synes å bidra til kvalitetsutvikling av undervisning – og ikke minst kvalifisering frem mot en søknad om merittering.

Nøkkelord: Kvalitetsutvikling; Fagfellesskap; Kollegasamarbeid; Fagfellevurdering

1. INNLEDNING

Denne studien undersøker hvordan det å arbeide sammen i et fagfellesskap kan styrke den enkelte underviser og bidra til utvikling av undervisningskvalitet ved et tverrfaglig fakultet. Målsetningen med prosjektet var å styrke kollegialt arbeid med undervisning på tvers av fagdisipliner, og dermed bidra til avprivatisering av undervisningen og en bedre undervisningspraksis (Del 1 – «Kollegaveiledningsprosjektet») (Allern et al., 2017). Videre var intensjonen å utvikle den pedagogiske kompetansen hos underviserne, slik at arbeidet med undervisning blir kritisk, konstruktiv og forskningsbasert og derigjennom også bidra til å stimulere til at flere av underviserne jobber målrettet mot å kvalifiserer seg til å søke merittert status (Del 2 – «Fra Kollegaveiledning til Fagfellevurdering – et felles løft for kvalitetskultur»).

Prosjektet ble ledet av prodekan utdanning ved fakultetet, og var forankret i fakultetets overordnede strategi (2014-2017) der kollegaveiledning løftes frem som et viktig tiltak for styrking av undervisningen. Kollegaveiledning (*Peer Observation of Teaching*) bygger på observasjoner av undervisning og strukturerte samtaler mellom kollegaer, der målet er

erkjennelser og videreutvikling av undervisning (Thomas og Thing, 2014). Fagfellevurdering av undervisning (*Peer Review of Teaching*) tar kollegaveiledningen ett steg videre ved at det bygger på prinsippene fra *The Scholarship of Teaching and Learning* (SoTL) (Shulman, 2011). SoTL innebærer at arbeidet med undervisning profesjonaliseres gjennom en vitenskapelig tilnærming, der teori og forskning om undervisning og læring er sentralt. Videre understrekes også betydningen av at undervisningen blir mer åpen ("going public"), og dermed gjenstand for peer review og kritikk. Fagfellesskap og fagfellevurdering der kollegaer samarbeider om utvikling av studieprogram og undervisning, observerer hverandre og gir hverandre konstruktive tilbakemeldinger pekes også på som suksessfaktorer for kvalitetskultur i Kvalitetsmeldingen for høyere utdanning (2017).

I Del 1 av prosjektet jobbet tolv undervisere sammen i par med kollegaveiledning. Prosjektet viste at kollegaveiledning på tvers av fag bidro til å avprivatisere undervisningen, og åpnet opp for faglige, inspirerende diskusjoner i et kollegialt fellesskap med fokus på undervisning (Allern et al., 2017). Nivå på feedback og refleksjon avhenger av deltagernes engasjement og kunnskap om forskning og teori innen undervisning og pedagogikk (Tight, 2015). Egen undervisning kan styrkes når faglærere jobber sammen slik at det skapes en arena for diskusjon av undervisning og læring, og dermed et felles ansvar for undervisning og utdanningspraksis (Roxå og Mårtensson, 2015).

Del 2 av prosjektet ble gjennomført vinteren 2017-2018 og var inspirert av SoTL (Shulman 2000). For å stimulere til at systematisk arbeid der undervisningen gjøres til gjenstand for peer review og kritikk, ble det utlyst en konkurranse om skrivestipender rettet inn mot publisering av arbeid med egen undervisning. I tillegg ble det organisert en felles workshop med kollegaveiledning og fagfellevurdering som tema, der prinsippene for SoTL ble presentert, og der teori og forskning på undervisning stod sentralt. Stipendvinnerne presenterte også sine arbeider på workshopen. For å utforske hvordan deltagelse i slike prosjekt får betydning for både den enkeltes utvikling som underviser og den lokale undervisningskulturen, ble det gjennomført semi-strukturerte intervju med stipendvinnerne i prosjektet. I tillegg ble alle deltagerne på workshopen invitert til å delta i en anonym online spørreundersøkelse.

2. STUDIEN

Skrivestipend. Det ble utlyst en intern konkurranse per mail om fem skrivestipend a kr 10,000 ved fakultetet høsten 2017. Søknadene ble vurdert av prodekan utdanning (prosjektleder) i samarbeid med prosjektmedarbeidere og instituttledere. Tildelte midler ble overført til den ansattes annum som støtte til faglig aktivitet. Skrivestipendene ble tildelt kandidater som: 1) Jobbet mot kvalifisering som merittert underviser; 2) Deltok i «Kollegaveiledningsprosjektet» / bruker kollegaveiledning eller fagfellevurdering i sitt arbeid med undervisning; 3) Ville presentere sitt arbeid på workshopen.

Workshop. Det ble sendt ut mail til fagansatte ved fakultetet med informasjon om prosjektet og invitasjon til å delta på en to-dagers workshop «*Fra kollegaveiledning til fagfellevurdering – Et felles løft for kvalitetskultur*» på Sommarøy Hotel utenfor Tromsø 12-13. februar 2018. Som en del av programmet skulle vinnerne av skrivestipendene presentere sine prosjekter. Dr. Torgny Roxå, Academic Developer og Excellent Teaching Practitioner ved Centre for Engineering Education, Lund University Faculty of Engineering i Sverige, deltok som keynote speaker. Dr. Roxå ledet den faglige diskusjonen dag to av møtet og oppsummerte også

møtet til slutt. På workshopen deltok 14 fagansatte i tillegg til Roxå og to fra prosjektet (Sundset og Sandvoll).

Innsamling av data. Det ble sendt ut en invitasjon til deltagerne i workshopen 23. november 2018 om å svare anonymt på en spørreundersøkelse på nett (nettskjema.uio.no). Formålet med spørreundersøkelsen var å undersøke hvordan deltagelse i slike prosjekter får betydning både for den enkeltes utvikling som underviser og den lokale undervisningskulturen.

Undersøkelsen ble avsluttet 3. januar 2019. Totalt kom det inn elleve besvarelser. Det ble i slutten av desember og begynnelsen av januar også gjennomført semi-strukturerte intervjuer med de fire stipendvinnerne i prosjektet. Intervjuene ble gjort av en kollega som ikke selv deltok i prosjektet. Prosjektet er godkjent av Norsk Senter for Forskningsdata (NSD) (referanse nr. 738293), og inngår som case i innovasjonsprosjektet SLUSEN (NFR prosjekt nr. 260359) ved Ressurssenter for undervisning, læring og teknologi, UiT – Norges Arktiske Universitet. Prosjektet har fått midler gjennom «Program for undervisningskvalitet» fra Strategisk Utdanningsutvalg ved UiT – Norges Arktiske Universitet (2017).

3. RESULTATER OG DISKUSJON

Prosjektet hadde som målsetning å bevisstgjøre og inspirere undervisere til å jobbe mer systematisk og kritisk med egen undervisning gjennom å fremme forståelse og kultur for kollegaveiledning, fagfellevurdering og fagfellesskap. Deltagerne i prosjektet skulle få anledning og tid til å presentere erfaringer og resultater fra eget arbeid med undervisning både skriftlig og muntlig i et fagfellesskap. Skrivestipendet og workshopen skulle sammen sette fokus på arbeidet med kollegaveiledning og fagfellevurdering, og det å kunne formidle sin kompetanse i en faglig setting. Målsetningen var også at skrivestipendene skulle resultere i en publikasjon. Dette utgjør et viktig steg på vegen i den enkelte fagansattes arbeid med å utvikle seg som undervisere og å utvikle sin pedagogiske mappe til søknad om merittert status.

Workshop

Studien viser at deltagerne i workshopen (elleve av fjorten) mente at det hadde vært inspirerende å delta. Fem av deltakerne hadde utviklet en pedagogisk mappe fra før av, mens to jobber med dette nå. Seks mente at deltagelsen i workshopen bidro til arbeidet med å utvikle en pedagogisk mappe.

Tre av deltagerne på workshopen deltok også i pilotprosjektet på kollegaveiledning ved fakultetet. Deltagerne reflekterer ulikt rundt begrepet kollegaveiledning:

«I dette begrepet legger jeg (at) man samarbeider med en kollega om å få hverandre til å reflektere over egen undervisning gjennom en åpen dialog (med visse avtalte rammer) ved at man på forhand har observert hverandres måte å undervise på»

«Kollegaveiledning er et instrument for avprivatisering av undervisning, der en kollega observerer en underviser «in action», gir tilbakemelding og dermed etablerer mulighet for refleksjon og endring»

«At en kollega følger min undervisning og gir feedback»

Noen av deltagerne bruker selv kollegaveiledning i sitt arbeid med undervisning:

«Jeg benytter det til å gjøre endringer i min egen undervisning, både forelesninger og seminarer / kollokvier for å bedre kvaliteten på undervisningen og bedre studentenes utbytte av denne»

Deltagerne legger også ulike ting i begrepet fagfellevurdering:

«Vurdere en fagfelles undervisning ut i fra hva som blir ansett som god undervisning ifølge pedagogisk teori og egen undervisningspraksis»

«Evaluerer av dyktige kollegaer»

«Vurdering av materiale for publikasjon»

Samtidig pekte noen på at begrepet er vanskelig å forstå:

«For meg et noe tåkete begrep og ikke så lett å skille fra kollegaveiledning. Dette begrepet er jo hentet fra vitenskapelig publisering og en forutsetning er at vurderingen gjøres anonymt for [å] kunne gi en objektiv vurdering av innhold. Dette synes vanskelig å gjennomføre på den praktiske undervisning og hvordan denne blir gjennomført, men kan selvfølgelig benyttes ved publisering av pedagogiske studier.»

På spørsmål om hva de sitter igjen med som viktigste «output» fra deltagelsen i workshopen svarer deltagerne at de har fått mange gode innspill og ideer til forbedring av undervisning. Følelsen av fellesskap, og betydningen og potensialet ved det å samarbeide og jobbe systematisk med utvikling og kvalitetssikring av undervisning løftes frem.

Dette prosjektet er et «top-down» styrt prosjekt forankret i fakultetets strategi. En av deltagerne var skuffet over «*mangelen på oppfølging og konkrete handlinger*» i etterkant av prosjektet i forhold til det å følge opp kollegaveiledningen videre.

Deltagelsen i workshopen førte til endringer i undervisningen hos noen av deltagerne gjennom økt refleksjon og bevissthet rundt egen undervisningspraksis. Workshopen la også grunnlag for mer systematiske tilbakemeldinger fra kollegaer og studenter og bidro slik til justeringer i undervisningen. Andre rapporterer at de ikke har gjort vesentlig endringer men er «*mer åpne for samarbeid rundt og i undervisning*». En av deltagerne hadde etterlyst «speed dating» for å finne en kollega å samarbeide med i kollegaveiledning. En annen skriver at «*Jeg opplevde workshopen mer som [et] løft og erfaringsutveksling omkring undervisning og ikke som et praktisk utviklingsverktøy*».

Skrivestipend

De fire stipendvinnerne kom fra ulike fagfelt og underviste dermed svært ulike fag og studentgrupper. Intervjuene viste at alle prisvinnerne nå jobbet med publisering på ulike nivå, fra «*going public*» gjennom å dele ett systematisk arbeid med undervisning med kollegaer på fakultetet til det å skrive en artikkel for en peer review journal.

Stipendvinnerne hadde ulike utgangspunkt for det å jobbe frem mot en publikasjon. En av stipendvinnerne snakker om dette å spille hverandre god, og for å kunne gjøre dette så må man dele. Slik at arbeidet med undervisning blir et kollektivt prosjekt. «*I fagfellevurdering så er man ikke bare ute etter å være kritisk, men kritisk konstruktiv i sine tilbakemeldinger. Det er litt av kjernen kanskje*». En av stipendvinneren pekte på at dette arbeidet hadde startet i forbindelse med pålagt undervisning i et nytt og litt ukjent fagfelt. Dette bidro til at

stipendvinneren hadde søkt hjelp og råd hos en kollega ved et annet fakultet, og at disse to sammen hadde utviklet et nytt og innovativt undervisningsopplegg der metoder fra ulike fagfelt ble brukt for å gi økt læring hos studentene. En sterk motivasjon og driver bak dette arbeidet var målet om å presentere arbeidet på en internasjonal konferanse og å publisere funnene fra arbeidet i en peer review internasjonal journal innen pedagogikk og utdanning.

En annen hadde deltatt i kollegaveiledningsprosjektet, og ønsket å ta dette ett hakk videre gjennom å utvikle det mot mer fagfellelvurdering fordi det ville gi de en "mulighet til at vi kan sette oss ned og reflektere litt over det vi har gjort [...]».

En av stipendvinnerne jobbet mer mot publisering internt på universitetet, fordi han kjente på egen faglige begrensninger knyttet til teori og forskning om undervisning og læring: *"Jeg har vært litt ukomfortabel med den måten det har vært snakket om publisering på ... det er som om jeg også skal være forsker innenfor pedagogikk. Og det er jeg ikke. Men å forske på min undervisning, jeg kan reflektere over min egen undervisning men jeg kan ikke forske på den. Kan ha en slags vitenskapelig tilnærming til å lære av feil og tilbakemeldinger og sånne ting [...] Den formen for publisering, erfaringslæring, den har jeg veldig sansen for. Da kan det bli matnyttig. [...] Så publisering er også å presentere muntlig, diskutere med kolleger, er også en del av det. Bringe det ut på en måte".*

En annen hadde brukt skrivestipendet til å jobbe fram ett abstrakt: *"et lite summary som jeg går ut fra har blitt – ja det er i hvert fall offentlig, det ligger vel på nett tilgjengelig vil jeg tippe [...] Min oppgave var å legge frem min erfaring med kollegaveiledning, hvordan det kunne påvirke min undervisningssituasjon".*

Betydningen av prosjektet ble løftet fram av flere av respondentene, som eksempelvis workshopen: *"Så er det veldig nyttig som den workshopen for eksempel da, med han Torgny, det er veldig nyttig å få input fra gode fagfolk".*

En deltaker understreket betydning av å jobbe mot en publikasjon: *"at vi som undervisere skal også bidra med å formidle hva vi holder på med. Jeg synes at det er kjempe viktig. At man klare å løfte det til å også bli forskning. [...] Da tror jeg at det også kan bidra til å gi det mer tyngde".*

En understreket betydningen av prosjektet med utgangspunkt i kollegaveiledning: *"At ja, i bunnen så er det å jobbe med utdanningskvalitet og med fokus på studentene sin læring. Men en viktig del av det arbeidet er knyttet til at man jobber systematisk og vitenskapelig. Tar i bruk den vitenskapelige arbeidsmåten. Og som en del av det så gleder det å dele. [...] Kollegaveiledning er [...] både en måte å jobbe på [...] og en måte å av-privatisere undervisningssituasjonen på. Det er et sånt brekkjern i å få åpnet opp ting som har vært privat og lukket. For meg er kollegaveiledning litt sånn snevert kanskje, for det har fokus på performance. [...] Man inviterer en kollega inn i klasserommet [-] det er lett det blir fokus på akkurat det som hender der i den timen. [...] Derfor liker jeg veldig godt det forsøket på å skifte fokus og snakke om fagfellelvurdering. Review av undervisning. Det utvider, for meg så er det en utvidelse. At man tar med forberedelser og hele den undervisningsdesign spørsmålet. Det er veldig mye mer enn det som foregår akkurat i undervisninga.»*

Konklusjon

Hovedfokuset i studien har vært å utforske om organiserte prosjekt på kollegaveiledning (Del 1), skrivestipend og workshop (Del 2) vil fremme et sterkere fokus på undervisning ved fakultetet og bidra til å styrke de lokale undervisningskulturene. Studiet har vist at styrking av fagfellesskap rundt undervisning kan være en måte å jobbe med kvalitetsutvikling av undervisning – og kan bidra til at flere kvalifiserer seg frem mot en søknad om merittering. To av deltagerne i prosjektet søkte merittert status i 2018. Forankring i strategi og ledelse har vært viktig for gjennomføringen av dette prosjektet. Fakultetet tar ambisjonene videre i sin nye strategi frem mot 2022 og har som målsetningen at 80% av underviserne skal ha dokumentert pedagogisk mappe innen utgangen av perioden. Fakultetet jobber aktivt for utvikling av fremragende utdanningsmiljø og etablering av et Senter for Fremragende Utdanning.

4. REFERANSER

Allern, M., Sundset, M. A., & Sandvoll, R. (2017) Peer Observation of Teaching as motivation for educational Development - From teaching as private enterprise to a collective approach. Proceedings from the 2nd EuroSoTL conference, June 2017: side 23-27.

Det Kongelige Kunnskapsdepartement (2017) Kultur for kvalitet i høyere utdanning. Meld. St. 16 (2016-2017)

Roxå, T., & Mårtensson, K. (2015) Microcultures and informal learning – a heuristic guiding analyses conditions for informal learning in local higher education workplaces. *International Journal for Academic Development*, 20(2): 193-205.

Shulman, L. S. (2000) From Minks to Pinsk: Why a scholarship of teaching and learning. *Journal of Scholarship of Teaching and Learning*, 1(1), 48-53.

Shulman, L. S. (2011) Feature essays: The scholarship of teaching and learning: a personal account and reflection. *International Journal for the Scholarship of Teaching and Learning*, 5(1), Article 30.

Tight, M. (2015) Theory application in higher education research: the case of communities of practice. *European Journal of Higher Education*, 5(2), 111-126.

Thomas, S., & Ting Chie, Q. (2014) A Qualitative review of literature on peer review of teaching in higher education. An application of the SWOT Framework. *Review of Educational Research*, 84, 112-159.